

The studies of many scientists testify to the benefits of physical culture and sports, but without the cooperation of the participants in the educational process of the teacher and the student, without the support of the management of the educational institution, the leadership of the country, without the promotion of a healthy lifestyle among young people, all work will be in vain.

The Ministry of Education and Science, Sports, the Cabinet of Ministers of Ukraine, public organizations, whose work involves the development and improvement of physical culture and sports, propose to implement many regulatory documents: orders, recommendations, strategies to improve the situation.

Physical training, a culture of a healthy lifestyle, self-motivation for activity, movements, are of particular importance for students of higher education, both during studies and in the further professional life space. Regardless of the tragic circumstances of today, the difficult situation that is taking place in the economic and political activities of the country, we are still obliged to keep control and watch so that inevitable processes and consequences do not occur in the demographic situation of the State, so that the nation maintains the main directions of preservation the health of every Ukrainian, and for every person to feel the care and concern of modern society.

Key words: higher education, physical education, demographic crisis, health, research, knowledge.

UDC 378.147

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2023.91.50>

Chornous V.

FOREIGN LANGUAGE COMMUNICATIVE COMPETENCE OF THE FUTURE PHARMACISTS AT FOREIGN LANGUAGE CLASSES

The article reveals the theoretical and practical aspects of the formation of foreign language communicative competence of future pharmacists. Based on the analysis of scientific works, the essence of the concept of "communicative competence" is considered, which is defined as a set of abilities, knowledge, skills, attitude, values, initiatives and communicative experience of an individual, necessary for understanding others and producing one's own programs of speech behavior, adequate to goals, spheres, communication situations. It was established that communicative competence is one of the components of the professional culture of medical specialists.

The structure of foreign language communicative activity is defined, which is described as a set of learning goals in various types of speech activity: listening, speaking, reading, writing, speech knowledge, skills and practical experience as a result of communicative activity in communication.

The main principles of the formation of foreign language communicative competence in the process of training future pharmacists are highlighted: the principal of integration and complexity of the educational process, integrity, humanization, professionally oriented communicative orientation of the process of learning a foreign language, the principle of activation of cognitive activity, interactivity, unity of theoretical and practical training. The main components of lexical and grammatical competence in the speech of future specialists are lexical and grammatical knowledge, skills and awareness, speech skills in dialogic and monologue speech.

Features of the formation of foreign language communicative competence of future pharmacists are outlined, which allow to improve the activity of educational process.

It has been proven that the formation of foreign language communicative competence in future specialists is of practical importance and enables the specialist to orient himself in the field of international communication in the future.

Key words: foreign language communicative competence, professional activity, training of future pharmacists, content of foreign language learning.

(статтю подано мовою оригіналу)

On the tasks of a modern higher school is to prepare competent, competitive specialist, who is able to solve problems successfully, think flexibly, non-standard and be able to adapt to rapidly changing living conditions in multicultural environment. In the condition of Ukraine's integration into European, economic, political, cultural and educational structures society needs specialists who are not only competent in their profession, but also possess a sufficient level of foreign language communicative competence.

Today the foreign language communicative competence of the individual becomes a leading goal of foreign language learning by students of higher educational institutions of various fields of training, and the use of a foreign language as a means of intercultural communication and enrichment of professional training experience is the final result.

In today's realities the introduction of professionally oriented English language training in institutions of higher education for pharmacists is due to the rapid growth of the social demand for highly qualified specialists who speak English and are ready for international communication and cooperation. However, despite the importance of English language competence in the training of future pharmacists, its role in the process of professional education is still not fully disclosed. The actuality of the issue of competence formation among pharmacy students is determined

by the fact that, despite the existence of a significant number of studies on teaching English language professional competence, there are contradictions between: growing requirements for professional training of pharmacists in the context of Ukraine's integration into the world community and insufficient orientation of domestic institutions of higher education to international standards; the objective need of the community of pharmacists for effective training of future specialists for professional foreign language communication and the insufficient level of methodological support for this process. Therefore, the main goal of learning English for professional training should be the formation of foreign language professionally oriented competence in pharmacist students, in particular, mastering knowledge of the systematic organization of the English language and the regularities of its functioning in the field of pharmacology; growth of auditory skills to improve communicative competence; development of linguistic and grammatical competence, in particular knowledge of lexical and grammatical means of language and the ability to use them in the conditions of professional activity.

Analysis of recent publications. The analysis of the latest researches and publications shows the deepened interest of scientists in determining the peculiarities of the organization of training of health care specialists and its content and quality management of medical education, professionally significant, communicative qualities of future pharmacists. Speech activity and communication were studied by L. Vygotsky, V. Humboldt, M. Jinkin, I. Zimnyia, O. Leontiev, L. Palamar, V. Skalkin; the works of the following scientists are devoted to the problem of foreign language competence and its formation: A. Andrienko, E. Bibikova, N. Izoria, M. Kenel, S. Kozak, N. Kopylova, M. Svein, N. Chomsky; the peculiarities of teaching English for special purposes were studied by I. Berman, V. Bushibinder, T. Dudley-Evans, J. Manby, N. Mykytenko, D. Williams, T. Hutchinson and others. N. Borysko, I. Girenko, G. Hrynyuk, A. Koval, R. Martynova devoted their research to the content of foreign language learning for professional communication; communicative approach to learning foreign languages was described by L. Birkun, S. Brumfit, L. Golybenko, L. Johnson, T. Duchenko, G. Kitaihorodska, T. Levchenko, J. Manby, E. Passov and others.

In scientific and pedagogical literature there is no single approach to defining the structure of foreign language communicative competence. In general, the structure of foreign language communicative competence can be presented as a set of such components as linguistic, sociolinguistic and pragmatic competence.

N. Bidiuk defines foreign language communicative competence as a set of abilities, knowledge, skills, attitudes, values, initiatives and communicative experience of an individual, necessary for understanding others and producing one's own programs of speech behavior, adequate goals, spheres, situations of communication. The author considers the structure of foreign language communicative competence as a set of learning goals in various types of speech activity (listening, speaking, reading, writing), knowledge (speech language, paralinguistic, linguistic ethnology, moral and ethical), skills, abilities (language, speech, communicative, gnostic, perceptual, paralinguistic, etnolinguistic, organizational) and experience (communicative, methodical, technological) as a result of communicative activity in communication [1, 160].

According to M. Kenel, the components of the structure of foreign language communicative competence are: discursive competence (the ability to combine separate sentences into a coherent oral or written message, discourse, using various syntactic and semantic means); sociolinguistic competence (ability to perform a speech act and discourse in accordance with a certain sociolinguistic context of foreign language communication); strategic competence (the ability to choose an adequate discourse strategy in order to increase the effectiveness of foreign language communication); linguistic competence (the ability to understand and produce previously learned or similar expressions as well as the potential ability to understand new expressions of a foreign language environment) [6, 2–27].

S. Wilson and C. Sabee believe that communicative competence is studied by a large number of scientists from different fields in different contexts precisely because such beliefs are generally accepted in modern western society: a) within any given situation, not everything that can be said or done is equally competent; b) success in personal and professional relationships largely depends on communicative competence; c) most people show incompetence in at least a few situations and a smaller number of people are generally considered incompetent in many situations [8].

Therefore, the analysis of psychological and pedagogical studies shows that the problem of the development of the communicative competence was giving one of the leading places in educational activity in the works of foreign and domestic scientists. But, despite the significant interest of scientists in this problem, the issue of foreign language communicative competence as an important component in the professional activity of the future pharmacists has not been sufficiently developed. In this connection, the problem of developing foreign language communicative competence in the professional training of the future pharmacist becomes urgent.

The purpose of the article is to reveal the content of the concept and the constituent structures of the foreign language communicative competence of the future pharmacists and to investigate the peculiarities of its formation.

Competence is a holistic quality of a person, which based on knowledge, abilities, skills, experience and personal qualities, reflects the desire, readiness and ability to solve problems and of real practical activity. The individual takes responsibility for the effectiveness of his work, presents it through the prism of his own value system. Individual competence is manifested in successfully implemented competence in a certain activity that is significant for the individual [3].

Competence is alienated from the subject, a predetermined social norm (requirement) for a student's educational training, necessary for his high-quality productive activity in a certain field, that is a socially fixed result. Therefore, competence should be understood as a given requirement, the standard of a student's educational training, and competence as his really formed personal qualities and minimal experience of practical activities [2].

Formation of communicative competence involve:

- deep professional knowledge and mastery of the conceptual and categorical apparatus of a certain professional field and the corresponding systems of terms;
- skillful professional use of language styles and genres in accordance with the place, time, circumstances, status and role characteristics of the partner;
- knowledge of etiquette language formulas and the ability to use them in professional communication;
- the ability to find, select, perceive, analyze and use information of a specialized field;
- possession of interactive communication, a characteristic feature of which is the need for an immediate appropriate reaction to messages or information that is in the context of previous messages;
- possession of the basics of rhetorical knowledge and skills;
- the ability to assess the communicative situation quickly and at a high professional level, make decisions and plan communicative actions [5, 230].

Among the conditions that ensure the development of foreign language communicative competence, it should be noted the creation of a foreign language development environment and forms of organization of the educational process, which involve the use of interactive teaching methods. The development of communicative competence is actively promoted by the use of interactive learning methods, because communicative competence in the structure of foreign language communication means not just knowing the rules of communication, but the real use of knowledge to solve problems. In the process of learning a foreign language, when modeling the conditions of communication in classes, it reproduces the main parameters of communication: relations between language partners, linguistic factors, various situations as forms of communication functioning, attention is paid to dialogue speech [4].

The formation of the English language lexical competence of future pharmacists takes place by mastering the knowledge of commonly used and professional vocabulary (terms, stable terminological expressions, professional idioms, abbreviations, terminological neologisms). In the process of developing a subsystem of exercises, the following principles of vocabulary learning in the process of professionally oriented reading should be taken into account:

- 1) the principal of rational limitation of the vocabulary minimum at the level of appropriate medical terminology, which is directly related to the future professional activity of students;
- 2) the principle of relatedness of linguistic phenomena of Latin and English languages;
- 3) the principle of directed presentation of lexical units in the educational process, according to which lexical terminological units are presented for the purpose of forming receptive lexical skills, but the possibility of using them reproductively and productively in the process of performing professional functions in the future is not excluded;
- 4) the principle of taking into account the linguistic properties of lexical units, that is the semantics, structure and compatibility of terminological, medical, lexical units are taken into account;
- 5) the principal of taking into account didactic and psychological features of training, which requires sufficient repetition of medical terms in constantly changing combinations and contexts;
- 6) the principal of complex solution of didactic and methodical problems in the field of vocabulary learning: the tasks of forming a real dictionary, developing a potential vocabulary and developing the lexical guess of future pharmacists in the process of reading professional texts in English must be solved in a interrelated way;
- 7) the principles of reliance on lexical rules (semantics, conjugation) and the word formation rules of English medical terms based on word formation elements of Latin origin;
- 8) the principal of pictorial clarity with the use of mind maps for the purpose of defining terminological, lexical units;
- 9) the principle of the unity of learning vocabulary and speech activity, where the formation of lexical competence is directly related to reading as a type of speech activity [7].

Checking the mastery of grammar skills is carried out in the process of communicative and speech activity by means of multiple choice tests, gap filling tests and tests translation. The main signs of the formation of grammatical skills include: automatic reading of grammatical signs, selection of syntactic structures that correspond to communicative intentions; subconscious and mechanical act of the process of constructing the whole sentence; the ability to connect sentences within communicative units (the ability to grammatically agree on sentence members, agree on their forms in time, use syntactic synonymous structures); mastering the means of expressing connections and relationships between phrases and lexemes in speech.

The main components of lexical and grammatical competence in the speech of future specialists are lexical and grammatical knowledge, skills and awareness, speech skills in dialogue and monologue speech. Lexical and grammatical knowledge is the reproduction in the mind of a medical student of the results of knowledge of the lexical and grammatical systems of the language and the rules for using them. Knowledge of the forms, meanings, categories and semantic relations (paradigmatic, syntagmatic relations) of a lexical unit and grammatical structure, the ability to adequately use lexical and grammatical phenomena in speech activity ensure the success of constructing meaningful and coherent statements, solving a communicative task [7].

Modern methods and technologies of foreign language learning by students of medical institutions of higher education must meet the world and European standards of education, the requirements of society. That is why the course of learning the foreign language should focus on the formation and development of professionally oriented

skills. For successful acquisition and further use of a foreign language, a student must master all types of speech (speaking, reading, listening, writing). And, therefore, the activity of a foreign language teacher in medical institutions of higher education should be accompanied by fully selected modern teaching methods and technologies, the latest methods of teaching a foreign language.

Conclusions. Foreign language communication is possible provided that the subjects of foreign language communication possess the language as a means of communication. The level of formation of subjects' foreign language communicative competence is a leading factor determining the level of effectiveness of the communicative process as a whole. The process of forming foreign language communicative competence should be aimed not only at equipping future specialists with a system of knowledge, abilities and skills necessary for effective communication in a foreign language, but also at forming a deeply thought out communicatively competent position of the future pharmacists, which will give the specialist the opportunity to self-determine, self-develop and self-improve in the European educational space, participate in its improvement and creation.

Therefore, the formation of foreign language communicative competence should include not only the acquisition by students of the basic system of knowledge, abilities and skills which are necessary for effective foreign language communication, but also the students' perceived communicative and competent position, which will contribute to their further professional development and self-improvement.

Bibliography:

1. Бідюк Н. М. Комунікативна компетентність майбутнього вчителя філолога: зміст та структура. *Інформаційно-комунікативні технології у сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи* : зб. наук. праць III Міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 12–14 лист. 2012 р. Львів, 2012. С. 158–160.
2. Енциклопедія освіти / гол. ред. Василь Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
3. Марущак О. М. Поняття компетентності у педагогічній діяльності. *Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки «Полісся»*. 2016. № 11. С. 97–108.
4. Олександренко К. В. Психолого-педагогічні умови і фактори, що забезпечують розвиток іншомовної комунікативної компетентності майбутнього фахівця. *Проблеми загальної та педагогічної психології*. Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України. Київ. 2008. Т. 10. Г. 5. С. 438–445.
5. Погрібна В. Л. Соціологія професіоналізму : монографія. Київ : Алерта, 2008. 336 с.
6. Canal M. From Communicative Competence to Communicative Language Pedagogy. London : Longman, 1983. P. 2–27.
7. Celce-Murcia M. Rethinking the Role of Communicative Competence in Language Teaching. *Intercultural Language Use and Language Learning*. 2017. № 9. P. 41–57.
8. Wilson S., Sabee C. Explicating Communicative Competence as a Theoretical Term. *Handbook of Communication and Social Interaction Skills*. Mahwah : Erlbaum, 2017. 154 p.

References:

1. Bidiuk N. M. (2012) Komunikatyvna kompetentnist maibutnoho vchytelia filolooha: zmist ta struktura. [Informatsiino-komunikatsiini tekhnologii v suchasni osviti: dosvid, problemy, perspektyvy. [Communicative competence of the future teacher of philology: content and structure. Information and communication technologies in modern education: experience, problems, prospects]. Zb. naukov. prats III Mizhnar. nauk.-prakt. konfer., m. Lviv, 12–14 lystop. 2012 r. Lviv. P. 158–160. [in Ukrainian]
2. Entsyklopediia osvity (2008) [Encyclopedia of education] / hol. red. Vasyl Kremen. Kyiv : Yurinkom Inter. 1040 p. [in Ukrainian]
3. Marushchak O. M. (2016) Poniattia kompetentnosti u pedahohichnii diialnosti. [The concept of competence in pedagogical activity]. *Akademiia mizhnarodnoho spivrobitnytstva z kreatyvnoi pedahohiky "Polissia"*. № 11. P. 97–108. [in Ukrainian]
4. Oleksandrenko K. V. (2008) Psykholoho-pedahohichni umovy i faktory, shcho zabezpechiut rozvytok inshomovnoi komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnoho fakhivtsia. [Psychological and pedagogical conditions and factors that ensure the development of foreign language communicative competence of the future specialist]. *Problemy zahalnoi ta pedahohichnoi psykholohii*. Zbirnyk naukovykh prats Instytutu psykholohii im. H.S. Kostiuka APN Ukrainy. Kyiv. T. 10. Ch. 5. P. 438–445. [in Ukrainian]
5. Pohribna V. L. (1983) Sotsiolohiia profesionalizmu : monohrafiia. [Sociology of professionalism: monograph] Kyiv : Alerta. 336 p. [in Ukrainian]
6. Canal M. (1983) From Communicative Competence to Communicative Language Pedagogy. London: Longman. P. 2–27.
7. Celce-Murcia M. (2017) Rethinking the Role of Communicative Competence in Language Teaching. *Intercultural Language Use and Language Learning*. № 9. P. 41–57.
8. Wilson S., Sabee C. (2017) Explicating Communicative Competence as a Theoretical Term. *Handbook of Communication and Social Interaction Skills*. Mahwah: Erlbaum. 154 p.

Чорноус В. П. Іношомовна комунікативна компетентність майбутніх фармацевтів на заняттях з іноземної мови

У статті розкрито теоретичні та практичні аспекти формування іношомовної комунікативної компетентності майбутніх фармацевтів. На основі аналізу наукових праць розглядається сутність поняття «комунікативна компетентність», яка визначається як сукупність здібностей, знань, умінь, навичок, ставлень, цінностей, ініціатив та комунікативного досвіду особистості, необхідних для розуміння чужих та продукування власних програм мовленнєвої поведінки, адекватних цілям, сферам, ситуаціям спілкування. Встановлено, що комунікативна компетентність є однією із складових професійної культури фахівців медичного профілю.

Визначено структуру іношомовної комунікативної діяльності, яка описується як сукупність цілей навчання у різних видах мовленнєвої діяльності: аудіюванні, говорінні, читанні, письмі, мовленнєвих знань, умінь і навичок та практичного досвіду як результату комунікативної діяльності в спілкуванні.

Виділено основні принципи формування інішомовної комунікативної компетентності у процесі підготовки майбутніх фармацевтів: принцип інтеграції і комплексності навчального процесу, цілісності, гуманізації, професійно-орієнтованої комунікативної направленості процесу навчання іноземної мови, принцип активізації пізнавальної діяльності, інтерактивності, єдності теоретичної та практичної підготовки. Основними компонентами лексико-граматичної компетентності у говорінні майбутніх спеціалістів виступають лексичні і граматичні знання, навички та усвідомленість, мовленнєві уміння у діалогічному і монологічному мовленні.

Окреслено особливості формування інішомовної комунікативної компетентності майбутніх фармацевтів, які дозволяють покращити діяльність навчально-виховного процесу.

Доведено, що формування інішомовної комунікативної компетентності у майбутніх спеціалістів має практичне значення і дає можливість фахівцю у майбутньому орієнтуватись у сфері міжнародного спілкування.

Ключові слова: інішомовна комунікативна компетентність, професійна активність, підготовка майбутніх фармацевтів, зміст навчання іноземної мови.

УДК 376-056.264]159.953.2/.4

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2023.91.51>

Чупахіна С. В., Кирста Н. Р., Кіндрачук Н. М.

РОЗВИТОК СЛУХОМОВЛЕННЄВОЇ ПАМ'ЯТІ У ДІТЕЙ ІЗ ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЯ

Важливість та необхідність всебічного вивчення стану мнестичних процесів задля пошуку ефективних шляхів та методів корекції мовленнєвих та немовленнєвих функцій у дошкільників із загальним недорозвитком мовлення реалізує мету пропонованого дослідження. У статті вивчено питання розвитку слухомовленнєвої пам'яті у дітей із порушеннями мовлення для вдосконалення корекційно-розвиткової роботи в інклюзивному просторі закладів дошкільної освіти; розкрито ключові засади системного підходу для роботи з дітьми із загальним недорозвитком мовлення, із урахуванням своєрідності їх пам'яті, в логопедії; подано показники, критерії, рівні сформованості слухомовленнєвих навичок; охарактеризовано специфіку практичної роботи з дітьми означеної категорії в умовах інклюзивних груп закладів дошкільної освіти; визначено основні напрямки та зміст корекційної роботи, педагогічні умови, за яких окреслена робота проходила ефективніше.

У дітей із загальним недорозвитком мовлення існують особливості розвитку пам'яті, тому їм необхідна спеціальна цілісна система корекційних занять для подальшого розвитку різних видів пам'яті. На основі образного мислення починає інтенсивно розвиватися образна пам'ять. Важливого значення набуває збереження та відтворення інформації, що залежить від кількості, змісту, міцності зв'язків нового досвіду дитини. Діти зазвичай краще запам'ятовують слова, які поєднані логічно. А це вказує на те, що для дітей логічне запам'ятовування легше, ніж механічне. При повторному прослуховуванні, при наведенні наочності поданий матеріал теж засвоюються швидше. Зроблено висновок про необхідність тісної співпраці логопеда та батьків дітей із порушеннями мовлення для подальшого розвитку слухомовленнєвої пам'яті, мовленнєвих компетентностей і формування активної ролі дитини в суспільстві тощо.

Ключові слова: слухомовленнєва пам'ять, недорозвиток мовлення, мнестичні процеси, корекційна робота, логопед, інклюзивні групи, заклади дошкільної освіти, системний підхід.

Актуальним аспектом проблеми вдосконалення системи логопедичної допомоги дітям дошкільного віку із загального недорозвитку мовлення, що характеризується несформованістю всіх засобів мовлення і вважається найпоширенішим мовленнєвим порушенням у дітей дошкільного віку є розвиток їх вищих психічних функцій, моторної й емоційно-вольовий сфери.

У дослідженнях науковців зі спеціальної освіти узагальнено наукові пошуки, які відображають етіологію та характер недорозвитку мовлення дошкільників, описано клінічні аспекти його проявів, визначено критерії та виділено рівні мовленнєвого розвитку (Е. Данілавичюте, З. Ленів, С. Конопляста, В. Кондратенко, І. Марченко, І. Мартиненко, О. Ревуцька, О. Ромась, В. Тищенко, В. Тарасун, В. Тищенко, Н. Череднеченко, М. Шеремет та ін.) [7]. Здебільшого у дітей із означеним порушенням, поряд із мовленнєвими розладами проявляються й вторинні відхилення, що вказують на системний характер порушення мовленнєвої діяльності. Слід зауважити, що саме порушення у формуванні вищих психічних функцій гальмують процеси корекційної роботи з подолання недоліків мовленнєвого розвитку, знижують її ефективність [6].

Вчені наголошують на необхідності розглядати порушення мовлення дитини не ізольовано, а у взаємозв'язку з її індивідуальними особливостями розвитку, станом вищих психічних функцій та когнітивних процесів (Е. Данілавичюте, С. Конопляста, В. Кондратенко, І. Марченко, І. Мартиненко, О. Ревуцька, О. Ромась, В. Тищенко, В. Тарасун, В. Тищенко, Н. Череднеченко, М. Шеремет та ін.).

Здебільшого науковці, досліджуючи особливості розвитку дітей із порушеннями мовлення, вказують на взаємозв'язок мовлення та мнестичних процесів [3]. За таких умов пам'ять дітей із загальним недорозвитком мовлення є сферою для ґрунтовного вивчення та вдосконалення у дітей означеної нозологічної групи.